

De opstanding en het leven

Gesprekspapier n.a.v. Johannes 11:1-44

De beelden van de Oekraïne vallen over ons heen deze week. We worden stil wanneer we geconfronteerd worden met zoveel ellende en zoveel pijn. We worden er bang van en we zijn er verdrietig over. Deze wereld lijkt in de ban te zijn van dood en verderf en als het erop aankomt voelen we ons vooral machteloos.

Herkenbare vragen

Met deze beelden in het achterhoofd lezen we de tekst van vanmorgen, en dan zijn er wel een paar dingen die herkenning oproepen.

Allereerst, ook in de tekst van vanmorgen staat dood en verderf in zekere zin centraal: we lezen van Lazarus die al vier dagen in het graf ligt. De geur van de dood verspreid zich al.

We lezen ook van Jezus die oog in oog met het graf van zijn vriend in huilen uitbarst. Jezus Christus blijft niet onbewogen onder het leed van zijn geliefden, maar is vol verdriet.

Maar juist dat maakt dit verhaal ook zo raadselachtig: waarom staat Jezus daar te huilen? Marta en Maria zeggen het allebei: "Als u hier was geweest zou mijn broer niet gestorven zijn." (vers 21 en 32) "Maar u was er niet!", klinkt er als verwijt door heen. Waar was u toen we u nodig hadden?

Die vraag wordt extra pijnlijk als we beseffen dat Jezus niet maar 'helaas' te laat komt omdat hij er nou eenmaal niet van wist. Nee, Johannes vertelt dat Jezus eerst nog eens rustig afwacht als hij hoort dat Lazarus ziek is. "Maar toen Hij gehoord had dat Lazarus ziek was, bleef Hij toch nog twee dagen waar Hij was." (Vers 6). Dus Hij weet dat z'n vriend ziek is, maar hij komt niet in beweging.

Nu zou je nog als excuus kunnen aanvoeren dat Hij wellicht de ernst van de zaak verkeerd heeft ingeschat. Als Hij had geweten hoe erg het was, dan was hij natuurlijk gelijk in actie gekomen. Toch? Nou nee, want in vers 14 lezen we dat Hij heel goed doorheeft dat Lazarus dood is. Blijkbaar loopt er toch een lijntje van Bethanië naar Jezus en kan Hij zich niet verschuilen achter onwetendheid. Hij wist dat Lazarus ziek was, Hij wist van de ernst van de situatie, en toch besloot Hij pas te komen toen het al te laat was.

Als je het zo leest en op een rijtje zet, dan kan het dichtbij gevoelens komen die ook vandaag heel herkenbaar zijn. God weet toch wat er in de Oekraïne speelt? God kent toch de ernst van de situatie? Waarom hult Hij zich dan in stilzwijgen? Waarom blijft Hij dan op afstand en maakt Hij geen haast?

Vraag: herken je de vragen en gevoelens die hier genoemd worden? Hoe ga je daar mee om?

Waarom kwam Jezus niet gelijk?

Ja, waarom wachtte Jezus eigenlijk zo lang? Waarom maakte Hij geen haast? Nou, in het specifieke geval van Lazarus geeft Jezus zelf een inkijkje in zijn beweegredenen.

Hij zegt: "Om jullie ben ik blij dat ik er niet bij was: nu kunnen jullie tot geloof komen!" Dus: Jezus wist dat Lazarus op sterven lag, maar koos er bewust voor om weg te blijven en te wachten tot Lazarus was overleden zodat zijn leerlingen tot geloof konden komen. Het is alsof Jezus zijn leerlingen op deze manier met de neus op de lugubere en pijnlijke feiten van

dood en gebrokenheid wil drukken, door te wachten tot Lazarus was overleden en zelfs al begon te stinken.

Let wel: in dit specifieke geval. We kunnen niet op basis van dit ene verhaal een hele theorie ontwikkelen waarom God niet eerder en vaker ingrijpt in deze wereld, maar we kunnen wel luisteren naar dit verhaal om erachter te komen wat Jezus ons *hier* wil leren.

En wat is dat dan? Nou, om te beginnen dit: door het gebeuren met Lazarus – zijn vertraging, zijn uiteindelijk komst en zijn wonderteken – laat Jezus zien dat waar Hij op het toneel verschijnt de dood niets te zeggen heeft, terwijl omgekeerd, dat waar Hij niet aanwezig is, de dood het voor het zeggen heeft. Lazarus sterft en is dood zolang Jezus er niet is, wanneer Jezus verschijnt hebben het graf en de doodsdoeken niets meer in te brengen. Lazarus was gestorven omdat Jezus er niet was, hij komt tot leven omdat Jezus er wel is.

Dus een leven en een wereld zonder Jezus bevinden zich in het machtsgebied van dood en gebrokenheid, terwijl een leven en een wereld in verbondenheid met Jezus zich afspelen in het rijk van het leven. Of misschien kunnen we het nog iets anders formuleren: midden in een wereld waarin dood en gebrokenheid hun vernietigende gang gaan, komt Jezus binnen met leven en herstel.

Dat is waar de opwekking van Lazarus op wijst. Het is een wonder, maar elk wonder is voor Johannes een teken dat iets duidelijk wil maken. Een wonder van Jezus is nooit zo maar een willekeurige goede daad, als een achteloos gegooid muntje in een hoed, maar altijd een doelgerichte actie die een geheim ontsluit.

Vraag: wat roept deze uitleg bij je op aan gevoelens? Herkenning of afkeur? Of nog iets anders?

Het gesprekje met Marta

Dat dit de bedoeling is van dit verhaal wordt ook op een andere manier nog duidelijk. Jezus zegt tegen Marta: “Ik ben de opstanding en het leven.” Zeg maar: als je oog in oog staat met mij, dan sta je oog in oog met het echte leven. Wil je weten wat leven is, dan moet je naar mij kijken.

Het is wel interessant om in te zoomen op dit gesprek tussen Marta en Jezus. Eerst komt Marta met verwijten, maar tegelijk blijft ze vol vertrouwen: “ook nu weet ik dat God u alles geeft waar U om vraagt.” Dat vertrouwen is jaloersmakend.

Toch lijkt ze op een volstrekt ander niveau te praten dan Jezus. Het lijkt wel alsof ze langs elkaar heen praten (dat zie je wel vaker in het evangelie, denk aan Jezus gesprek met zijn moeder op de bruiloft te Kana, het gesprek met Nicodemus over wedergeboorte en het gesprek bij de put met de Samaritaanse vrouw).

Jezus zegt namelijk dat Lazarus uit de dood zal opstaan, en dan denkt Marta gelijk aan wat ze geleerd heeft, namelijk over de opstanding van de doden aan het einde van de tijd. Hoe dat er precies uitzag, daarover verschilde Joden onderling ook over van mening, maar dat de dag zou komen dat God orde op zaken zou stellen, dat was helder. Ik kan me voorstellen dat Marta dat ook een beetje cynisch naar voren bracht: ja, dat weet ik wel, dat de opstanding aan het einde van de tijd komt, maar wat heb ik daar nu aan!? Je kunt je dat cynisme ook wel voorstellen: elke toekomstdroom – of die nou christelijk is of niet – kan nog zo mooi zijn, maar als je hier en nu gebukt gaat onder pijn en ellende heb je er niets aan. Zo’n

toekomstdroom kan ook een zoethoudertje worden: stil maar, alles wordt nieuw. In de tussentijd moet je niet te veel klagen. Opium van het volk.

Maar Jezus heeft het over iets anders. Hij heeft het niet over later, over ergens ver weg in de toekomst. Nee, Hij heeft het over hier en nu. Hier en nu, Marta, sta je oog in oog met de opstanding. Hier en nu sta je oog in oog met het leven. Ik ben de opstanding en het leven en als ik er ben in je leven, dan is dood opeens totaal anders geworden: dan leef je, ook al ben je gestorven. En als je leeft, dan mag je weten dat je nooit zult sterven.

Het is alsof Jezus het over een totaal andere manier van leven heeft. En dat is ook zo. We hebben dat wel eerder gezien, toen Jezus het over eeuwig leven had. Toen had Hij het niet maar over leven dat nooit ophoudt, maar leven van een totaal andere orde. Leven dat niet energie, kracht, hoop en moed put uit zichzelf of uit wat er zich in deze wereld afspeelt, maar leven dat kracht ontvangt van de andere kant, van God.

Iets dergelijks is hier aan de hand wanneer Hij zegt dat Hij de opstanding is. Ik ben de Opstanding en het Leven zegt Jezus hier bij het graf van Lazarus. Nu is het nog in raadselen gehuld voor Martha, maar verderop in het verhaal wordt het duidelijk als we lezen van het graf van Jezus zelf dat opengaat. Lazarus komt terug uit het graf, maar zal later weer sterven. Jezus kwam niet terug uit het graf, maar ging dwars door het graf heen naar een nieuwe manier van leven. Ik ben de Opstanding en het Leven: met Mijn sterven en mijn dood, heb ik de vernietigende macht van gebrokenheid gebroken. Oog in oog met Jezus word je uitgedaagd om midden leven dat beheerst wordt door schaarste, gebrokenheid en dood je hart op Hem te richten en te leven vanuit zijn overvloedige liefde waardoor je nooit tekortkomt.

Je wordt uitgenodigd tot een leven waarbij je niet meer beheerst wordt door angsten om tekort te komen, door de impuls om zelf alles in de hand te houden, maar waarin je je richt op Jezus en je levensweg oriënteert op Hem. En bij elke stap die je achter Hem aan gaat – luisterend naar de verhalen, zingend van de liederen, biddend en elkaar bemoedigend – mag je steeds meer ervaren hoe de dood hier en nu al zijn grip verliest op je leven.

Vraag: kun je in eigen woorden uitleggen op welke manier het leven waar Jezus het over heeft verschilt van 'gewoon' leven?

Meer roeping dan troost

Dit is geen goedkope troost in een moeilijke tijd, maar een verantwoordelijkheid en roeping die inspanning vraagt. Midden in een wereld geregeerd door geweld horen we ook nu weer de woorden van Jezus: Ik ben de opstanding en het leven. Wij zien dood en verderf op het nieuws, maar vanmorgen staan we oog in oog met Jezus en zien we opstanding en leven. We worden uitgedaagd om telkens weer onze ogen en onze harten te richten op Jezus door de verhalen te lezen, door de liederen te zingen, door de handen te vouwen, door elkaar te bemoedigen, om zo midden in dit gebroken en kwetsbare bestaan onze focus te houden op de opstanding en het leven.

Het is geen goedkope troost, maar een hoge roeping. Want oog in oog met Jezus legt de macht van de dood het af. Mensen die gericht op Jezus leven, zijn niet langer in ban de van de dood. Zij kunnen leven zonder angst, omdat Jezus – de Opstanding en het Leven – hun bestaan beheerst. Levend zonder angst kunnen ze in een wereld waarin mensen bang zijn en oog in oog staan met gebrokenheid hoop en kracht uitstralen. Leven vanuit vertrouwen op Jezus betekent een grote verantwoordelijkheid in deze wereld vol angst en zorgen.

Vraag: de woorden van Jezus vragen om inspanning en geven ons een hoge roeping. Hoe kunnen we elkaar daarbij helpen? Op welke manier is onze omgeving erbij geholpen als we ons daadwerkelijk inspannen en onze roeping waarmaken?

Geloof je dat?

Ik sluit af met de belangrijkste vraag uit dit gedeelte. Het is de vraag waarmee Jezus het gesprek met Marta afsluit. Nadat Jezus heeft gezegd dat Hij de opstanding en het leven is, vraagt hij simpelweg: Geloof je dat? Geloof je dat, Marta, dat ik de opstanding en het leven ben?

Dat is natuurlijk de vraag waar het om draait. Geloof je het ook? Jezus kan het wel mooi zeggen en we kunnen het in de kerk wel honderd keer na zeggen, maar als je er niets van gelooft ben je er niets mee opgeschoten. Daarom de vraag die je voor jezelf nu moet beantwoorden: geloof je dat Jezus de opstanding en het leven is? Dat we midden in deze gebroken wereld vol dood en verdriet in Hem nieuw leven van een volstrekt andere kwaliteit tegen komen? Geloof je dat?

Het antwoord van Marta is mooi. Ja, zegt ze, ik geloof dat u de Messias bent, de Zoon van God. Ze geeft een ander antwoord dan de vraag van Jezus oproept. Jezus vroeg naar opstanding en leven, maar het antwoord gaat over messiassen en zonen van God. Ergens heeft Marta het nog niet begrepen. En...dat hoeft ook niet. Het geloof is geen systeem dat je moet snappen, maar een persoon die je moet leren vertrouwen. Ook al begrijp je het niet altijd...Hij is de opstanding en het leven.

Vraag: Geloof je dat Jezus de Opstanding en het Leven is? Waarom wel/niet?